

Reg. No. 757.

అభినవసంస్కృతి

యనునైక మాసపత్రిక

అష్టావధాని జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిచే
బ్రచురింపబడుచున్నది.

గుంటూరుజిల్లా, పల్నాడుతాలూకా, జానపాడు.

సంపుటము ౪	1916 సం॥ జూన్	సంచిక 6
-----------	---------------	---------

వివ యమాలా.

- 1 పీఠాధిపతులు, యతినిందకులు. } పత్రికాధిపతి.
- 2 స్వర్ణకారకవహారము,
- 3 శంతనరాజచరిత్ర - అన్నంరాజురమణయ్య.
- 4 నూతిసంహిత. కొప్పురాజు నరసింహయ్య
- 5 రజస్వలా వివాహాఖండము, } చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రి.
విశురపు వీరభద్రపాకయాణి.

చందానిర్ణయము సంవత్సరమునకు

ప్రధానసోపకులకు రు 25 0 0 సహాయకులకు రు 5 0 0

పోషకులకు రు 10 0 0 చందాదారులకు 2 0 0

చందాకాముద్రాక్షరశాల, గుంటూరు

Printed at the Chandrika Press, Guntur
and published at Janapadu, by the Editor Ashtavadhani
Janapati Pattabhirama Sastry.

ప) ధా-న పోషకులు.

1 ఊ ఊ జగద్గురువుష్పగిరిస్వాములవారు
పోషకులు.

1 పాముపాటి సుబ్బయ్యగారు, విలేజిమనసబు, నిమగ్రోలు.

2 రాజానారయప్పరావు సింహాద్రిప్పరావు బహదరు
జమీందారులు, నూజివీడు

3 రాజా వెంకటాద్రి అప్పారావు బహదరు జమీందారుగారు, నూజివీడు.

4 రాజా వారిరెడ్డిచంద్రమాశీశ్వరప్రసాదు బహదరు మన్నే మల్లా
జమీందారుగారు, ముక్కాల్

5 అల్లాసి లక్ష్మణరావుగారు కరణము జంగపల్లి

6 రాయసింగుగారు నెల్లుల మావరపు సుస్థానముమేనేజరు నెల్లుల

7 రంగారెడ్డి హనుమయ్యగారు జిల్లాకోర్టువకీలు గుంటూరు.

8 తాడేపల్లి లక్ష్మకరసింహారావుగారు మక్తాదారు చొర్లూరు.

9 అనంతరెడ్డి దేశాయిగారు పోతారెడ్డిపేట

10 గూడూరు వీరసాంబశివరావుపర్వతేశపాండ్యగారు, మాలెగొండుూరు
సహాయులు.

1 తంగెడ నరసింహారావుగారు, కరణం, మోజంపాడు.

2 వీరకాయల రామారావు దేశములుగారు రామగిరి

3 పరాంకుళం శేషచార్యులుగారు యాదగిరి

4 నరసింహాచార్యులుగారు-పట్నూరి-కొలనుపల్లి

5 తోర్రకొండ హనుమంతరెడ్డిగారు అలంరగై రావేన్ దారు, యల్లారెడ్డిపల్లె

6 వెంకట వారసింహారెడ్డి దేశములుగారు-మిడికొడ్డి

7 మెదప శేషారావు దేశములుగారు, నల్లబల్లి

8 బాకరాజు పరాంకుళరావుదేశములుగారు, యాదవరము.

9 హేటిబు వెంకటరామారావుగారు వకీలు సిరిసిల్ల

10 నరసింహారెడ్డి దేశాయిగారు, కానరబాడ

11 కామమామ హనుమయ్యగారు వర్సారావుపేట

12 నెలగూరి పిచ్చయ్యగారు కొదమగుండ్ల

13 పిల్లలమర్రిసోమయాజులుగారు, తహసీలుదారువర్సారావుపేట

14 తేకుమళ్ళ గోపాలరావుగారు, కరణం, అమిదీపురం

15 ఉల్లగంటిమి రాఘవరావుగారు, మక్తాదారు, ఆనేపురం

16 శ్యామాపంతుల వెంకటేశ్వరరావుగారు తహసీల్దారు-జగితాల

17 సాకుంట శంకరురావు దేశపాండ్యగారు-జగితాల

18 పట్టవరనం సీతారామరావుగారు-వకీల్-కంభంమెట్టు

అభినవసరస్వతి

సంపుటము 8 } జానపాదు. } సంచిక 6.
నలనామ సం॥ జ్యేష్ఠమాసము.

వీరాధిపతులు.

పూర్వమొకప్పుడు బౌద్ధ చార్యాకాదిదుర్మతకథభూయిష్టమై యజ్ఞయాగాదికరలకు నిష్కమేంతయునవకాశములేక యార్యావర్త హంతయు నల్లకల్లోలమైయుండ నీశ్వరాశచే శ్రీశంకరభగవత్పాదు లవతరించి నిజవిద్యాతేహామాహాత్యమువలనను రాజసాహాయమువలనను దద్దుర్మతములనన్నింటిని నిర్మూలముచేసి యజ్ఞాత్యాగముగ కుద్ధాద్వైముక్త స్థాపించి తనమతప్రచారమునకును నాచారవ్యవస్థాపనకును ద్వారకా జగన్నాథ బదరికాశ్రమ శృంగగిరిలయం దాచార్యశీతముల నెలకొల్పిరి. తక్కినమూడు దేశాంత సంబంధముగల వైనను శృంగగిరిపీఠముత్ర విరామధ్యదేశమునకంతటికిని నాచారవ్యవస్థాపనయం దధికారముగలిగియున్నయది- తరువాతఁ బుష్పగిరి విరూపాక్షాదిపీఠముల కొన్ని తదంతశ్యాఖలుగా బయలువెడలి యాయాభాగములఁ కధిక్రమింపించి విరాజలుచున్నవి. ఆంధలహంపివిరూపాక్షపీఠమునుండి శాలివాహనశకము ౧౬౯౫ న సంవత్సరమున నుద్గండస్థసింహభారతీస్వాములకాలములో మణియొకపీఠ మభినవవిరూపాక్షసంజ్ఞతో సృష్టింపఁబడి గౌతమీప్రాంతభూముల నాచారవ్యవస్థకై పనుపఁబడి యెను-కాకరపత్రిపీఠము నామాంతరముగల యాయభినవవిరూపాక్షపీఠము హంపి విరూపాక్షపీఠాధిపతుల యాజ్ఞశిరసావహించుచు నుమాదు ౧౦-౧౫ సంవత్సరములక్రింద ముండవేటలో నీర్ధిబొందిన శ్రీవిద్యాస్థనిం హాశంకరభారతీస్వాములవఱకు పరంపరగా వచ్చుచుండి యాస్వాములవారు దేహమును విడుచునయమునకుఁ దత్ప్రకాధిక్రమింపఁగి నశిష్ఠుఁడు దొరకిమిసో యుపదేశముచేసి శిష్యుని బీఠస్థుఁడేసియేగునంతటిస్థితి యాచరమదశయంధుఁ దటస్థింపమిసో యాపీఠ మరాజకంబయ్యె. తదుపరి రాణీచయనులను నొకవిద్వాంసుఁడు తనసొండిత్యాతిశయముచే నా ముండవేటశాస్త్రజ్ఞుల వశపఱచుకొనినై విద్యాస్థనింహాశంకరభారతీస్వాములచేఁ దనపేర వుయిల్వాయఁబడిన ట్లాకటి సృష్టించి బోధానందస్వామి నామముతోఁ దత్ప్రథముక స్యాధీనముచేసికొనుటయు శ్రీ హంపివిరూపాక్షస్వాములవారివలన సభినవవిరూపాక్షపీఠమునకుఁ గ్రమ్మమెనయధికారమునుబొందిన శ్రీసచ్చిదా

నందశంకర భారతీస్వాములవారు బోధానందస్వాములవారిపై నభినవవిరూపాక్షసీతమును
 దన కభీనపటుఫలసినదిగాఁ దెచ్చినవ్యవహారములో రాజమండ్రి యుడిమనలు తెంపా
 రరీసబుకోర్టువారు 6-9-15 వ తేదీని బోధానందస్వామిదాఖల్ చేసిన పుయల్
 విద్యాన్యసింహశంకర భారతీస్వామి వాగ్దానియిచ్చినట్లు రుజువుకాలేదనియు
 మండలేట్ బ్రాహ్మణులనుఁ బీతాధికారి సేవలముట కధికారములేదనియు
 హంపివిరూపాక్ష స్వాములవారిచ్చిన యధికారమునుబట్టి గోదానరీసుండలనుండలి యా
 చారవ్యవస్థాపనకు సచ్చిదానందశంకర భారతీస్వామిలే యర్హులనియుఁ దీర్మానించియు
 న్నవారు. ఇదియును గాక బోధానందస్వాములవారు హంపివిరూపాక్షసీతమే తమ
 దనితెచ్చిన యక్రమపునావారుడఁ గొట్టివేయఁబడియె. యాధార్థ్యమంతయు నిటలుం
 డ నాబోధానందస్వామి (రాణీస్వాములవారు) లెజవాడ సికింద్రాబాదాయున్నగు
 పట్టణములకేగి తమహూణవిద్యామహత్త్వమునలనఁ గొందఱుజనుల వశపఱచుకొనునుఁ
 గొందఱుతో నభినవవిరూపాక్షసీతాధిపతినియుఁ గొందఱుతో హంపివిరూపాక్షసీతాధి
 పతి నేయనియుఁ జెప్పి గడచిన పెట్టి వైశీతసులిరువురునుస్వీకరింపఁదగిన సేవాన త్కారా
 దు లందుకొనుచున్నట్లు వినుచున్న వారము-యతులు పూజ్యులగునభిప్రాయముతో రాణీ
 స్వాముల గారి సొంతగౌరవించినను నిరాక్షేపముకాని ఫీతాధిపతులగుభాగ్యంతికో, పట్టి
 లు మొదలైనవియుచ్చుటమాత్ర మనిచారిత మైనవని, ఈపని రాణీస్వాములవారికి గౌరవ
 ప్రదమును హంపివిరూపాక్ష స్వాములవారికి నగౌరవప్రదము నైయున్నది. శంకరుల
 నాఁటినుండియుఁ బరంపర గానచ్చెడి మనయాచార్యసీతముల నగౌరవపఱచుటయుఁ
 బీతాధిపతులు గానివారికిఁ బీతాధిపతిత్వగౌరవము మొసంగుటయు మనకెంత శ్రేయోదా
 యక మైనకార్యమో బుద్ధిమంతులనుఁ దెలియకయుండలేదు. కాని రాణీస్వాములవారి
 మాటలచే యాధార్థ్యము నెఱుంగక మోసపోవుచుండవచ్చును. కావునఁ దత్త్వజ్ఞులు
 పు లీవాగ్రసముంజదివి వ్యాయపధమును విడనాడకుండురు గాత. ఈ తెలిసినయంతములం
 దుఁగూడఁ గొందఱు కనత్విత్యభ్రాంతి యుండవచ్చును. అభ్రాంతిసంభవి సత్యతాబుద్ధి
 కలుగుటనుఁ దగినప్రమాణము లొకపరి పత్రికాముఖమునఁ బ్రకటింతుము.

యతినిందకులు

వంగవోలుతాలూకా కొప్పెరప్పాను గ్రామనివాసియును పొన్నలూరుగ్రామ
 య్యవ్రాసిన శ్రీ పుష్పగిరిస్వాములవారిమీఁది నిందావ్యాసము కృష్ణలోఁ బడవయ్యెను
 మిడుతలదండును స్వాములవారిపరివారమును నుపమానోపమేయములగఁజేసిన యీపు
 రుషుని యలంకారపాండిత్య మెంతయేని కొనియాడఁదగియున్నయది. ఇండియాంత

టికిని నెన్నియో సౌఖ్యలతలు మొలిపించి యల్లకొనఁజేసిన యింగ్లీషువారియెడలనే
 కొందఱు కృతఘ్నుల వహించుచుండ స్వాములవారివలన దేశమునకుఁ గాని మతమునకుఁ
 గాని ప్రయోజనములేదని యాజనుఁడువాత్రుచ్చుట వింతవిషయముకాదు. అసాన్ని
 శాయులు వారును వారిపరివారమున ధనాన్వనసదుపాయములనే విచారించుచుండును
 కాని దేశహితైకసంభాషణ మేమియు ముచ్చటించువా రొక్కరైనను లేరని యితఁ
 డువానికొకటి పిచ్చివాత. దేశహితమునకుఁ బాటుపడు ప్రభువులెల్లహుక్మమున
 ధనాన్వనసదుపాయములు విచారించుకో వల్లాశ్రమవ్యవస్థచే దేశహితమాపాదించు స్వా
 ములవారును నట్లే విచారించును. చక్రవర్తనశూన్యులును బుడితంతువులును నగు నీర్వు
 జ్జువనాగరికుల కనేవలకు సన్యాసుల కీ గజతుర గాంక్షాశికాది పువార సుందులకును
 నల్పశంక లుదఱుంచుచున్న మాటనిజము. కాని పరివారవిహీనముగా భైక్ష్యమాచరించు
 చుఁ బర్యటించవలసినవారు కేరళ స్వసంతరణార్థమై సన్యసించినయతులుగాని శంకరగు
 రుపరంపరాగకులై వర్ణాశ్రమధర్మవ్యవస్థాపనయందభిక్తులైన న. మతస్వాములుకారు.
 ప్రజాపరిపాలనయునఁ బ్రభువుల కౌతూహికానమో వర్ణాశ్రమధర్మవిర్ల యయునఁ బీతా
 ధిపతుల కంతకౌతూహికము. నిగ్రహముగ్రహసాకర్యమునకుఁ బరివారముతోఁ బ్రభువులు
 కెంతియానశ్యకతయో మతప్రభువులనును సంతియానశ్యకత-పరిపాలకులగు ప్రభువులనుఁ
 బహుగట్టుటయందుఁ బ్రజల కౌతూహికులయో యాచారవ్యవస్థాపనలగు యతీక్యముల
 విషయమైకూడ నంత బాధ్యత. ఇట్లు ధరాధిపతులయధికారముతోపాటు పీతాధిపతుల
 యధికారమును మొదటినుండియు నమ్ముచున్నయది. అందువలననే జోరతనమువారు
 స్వాములవారిశాసన మవశ్యంభావ్యముగ నంగీకరింపుచు దామును గౌరభారము జూపు
 చున్నవారు. క్రమాకతమగు నిట్టి నిరంకుశాధికారమే లేక యాచారి యవ్యక్తపువ్వాస
 ములకే తలక్రిందగువారైన ధర్మపరిపాలనముగల యా బ్రహ్మరాజ్యమున నింతపరివార
 రముతో నూహార డొకానిఁడ దెప్పవేయించును సెట్లునుచరింపఁగలుగును? ద్వి
 బాకులైలయను దప్పనిసరిగా వారికి, పట్టితీలచెల్లెంతురు? నానువిధించెడి బహిష్కార
 రాదు లేరీతిసాగఁగలవు? ఇతఁ జనుల యాచారవ్యవహారముల సరిగవిచారించి యనా
 చారపరులఁ దగురీతి శిక్షించుటలేదనియు సంస్థానమందుండవలసిన పద్ధతులుకొన్ని సరి
 గా నుండుటలేదనియు నీ మొదలగు నెవములు కొన్ని పెట్టి పెద్దమనుష్యులే కొందఱు
 స్వాములవారివిషయమున ననిష్టభావముకొనుచుండుచున్నవారు-ఇట్టిభావములు పరిపా
 లకులపట్లఁగూడఁ గొందఱుప్రజలకుఁ గలిగియుండుటయు నందులకుఁ గాను ముండలసభ
 లు మొదలైనవి చేసి ప్రభువులకు నివేదించుకొనుచుండుటయు నవి క్రమమైనవనియో
 యక్రమమైనవనియో చెబినిబెట్టియుఁ బెట్టిక వారివచ్చరచ్చిట్లు వారేగుచుండుటయు

నంద తెలిసికొనినచేయమే కావునఁ బరిపాలకులయొక్కయుఁ బరిపాల్యులయొక్కయు
భావము లన్ని విషయములలోను నేకీభవించియుండుట కడుఁగట్టము. యీవలననుండి
యొన్నియేని శ్రీరంగనీతులు చెప్పవచ్చునుగాని యేదియోయొకయో జమాన్యమును నెత్తి
నివేసికొనియొందువారు సాధ్యమైనంతఁజను ధర్మాత్రిక్షణముగానుండఁ దమవీలును
బట్టి యొకతొప్పుదు. మనకు మిక్కిలి కష్టపట్టములుగలిగించు నట్టియంశము లేమేని యు
న్న భక్తిపురస్కరణుగ వానివిషయమై మనవిసంపుకోవలె. ఎటులో చక్కఁ బెట్టుకొ
నవలెగాని యట్టిపిచ్చిపిచ్చివ్యాఘ్రములు ప్రకటించియా సీతాధిపతులబెదరించుటకీ
స్వామిలవారికొఱకు వ్యయముచేసెడి యాధనమువెచ్చించి పాఠశాలలస్థాపింపవలెనట.
పుస్తకభాండాగారముల నెలకొల్పవలెనట. ఆహ! యేమి యీనీతివైకేద్యము. ఎన్ని
యేనిసత్కార్యములు చేయవచ్చును కలదనినదెవరు. అంతియేకాని యావులఁజంపి
పాదరక్షలు దానముచేసినట్లు స్వామిలవారికీయవలసిన ద్రవ్యమునెట్టి పాఠశాలాదిస్థా
పనచేయుడని బోధించుట యెంతయో నింద్యమైననంగతిపాప మీ నవనాగరికుఁడు
పాఠశాలకును భాండాగారములకును సరస్వతి నాభ్యోనించి జ్ఞానముసంపాదించుకొని
తోడిమానవులతో సమానస్వాతంత్ర్యమునొందఁ జూచుచున్నవాఁడుకాని యీయోద్య
మమున కంతటికిని బ్రకృతమలవడిన యతినిందాపరాయణత్వము నేరుపురుగువంటిది
ఇది కేవలయతినిందయేకాదు. గురునింద. అంతియేకాదు. ఆచార్యనింద. ఇంత
దోర్మార్గమునకుఁ దానుదిగటయేకాక తాఁజెడ్డకోఁలి వనమెల్లఁ జెఱచెన్నటులఁ
దోడిమానవులకును బోధింపఁగడంగివాఁడు. కావున నీప్రలాపములు చెవినిబెట్టి గురుధి
క్కారమునకులోనుగాక యథాపూర్వము జగద్గురువులగు శ్రీస్వామిలవారిని సేవించి
జనులైహికాముష్మికముల వార్జించుకొందురుగాక.

*అ॥ కమ్మరుల్లిరితి॥ గ్రామపారోహిత్య, చూచరింపరంట చూరవినుడు
 ఇంత పెద్దయింటియీతనిజాతివా॥ రెట్టులాచరింతు రట్టిచేయు
 *శా॥ అందుం గొండలు చేతురంట, యెవరో యాచేయునాచార్యు, లే
 పందల్ వీరి బురోహితత్వమునకై ప్రార్థించిరో, యందుకే
 ముందీతండు ప్రమాణముక నలుప కేమీ మూలిగె, నల్పి యీ
 చందం బన్నియు గల్లలాడుటకునై శంకించినాడే మొకో
 పృథ్వి॥ ప్రమాణమొనరించుచుం బలుకుకల్లకే పాపమై
 ప్రమాణమొనరింప కప్రతిహతంబుగా నూటన
 త్యముల్ వలుక లేదొకో, యహహ! యెంతయాలోచనం
 బు మానఘనిదా మదింబాడమె, మెచ్చగావచ్చుటో
 చ॥ మునిసిభు మంచివాడగుట మూర్ఖుడితిండని యుత్తమాటయే
 యనియె “ప్రమాణముక నలుపనంచువచించిన నేడువానరా
 లనుపగ నానుటై దునకు” నంచు, మఱొక్కరైయెనఁ దప్ప కా
 పని విధియించియే యవలంబుచునుండిరి యక్కలాదునిక
 శ్రిశా॥ పారోహిత్యమటన్న నింద్యమనుచుక బల్కారు నేమేమియో
 మూరల్ సాచు, నమ నైకార్యములకుక ముందుంపగంబడ్డవా
 డే రూఢంబుగ నా బురోహితు, డతండ్ పూజ్యుడొదిక, గురు
 త్వారూఢుండగువానికైత్య మెటులొ నాక్షేపణీయం బహూ॥

*బ్రాహ్మణులమైన మేము సామాన్యముగా గ్రామపారోహిత్యము చేయును.

*అచ్చటచ్చట వీ గ్రామపారోహిత్యముచేయువారుకూడగలరు.

ఉదాహరణ పాద్యుర్బభూవ తతవివకుంభాత్ వసిష్ఠమపిఘుషిం జాతమాహః
 హేతిపూరణః.

శ్రి గురుబాలప్రబోధిక 201 వట్టెపుట.

వా॥ కాంతికపాష్టికాదికర్మను పురోధీయతవతి, పురోధాక్షిణ్యపురోహి
 తత్వదుధాక్షోధారణపోషణయోః, కాంతికపాష్టికాదిక్రియలయందు ముందరనుంచబడు
 వాడు.

*క॥ ఏరుగ్రామపురోధకు! సీరటతాంబూలచూది, నేమెఱుంగునునీ
కారుడు, పెండ్లిసదస్యపుఁ బ్రారంభమెయతనికిడినపైనగుచుండున్
+॥ అతఁడుదాహరించునై దుగుర్చుహృద్వలన్యసతుల బెండ్లియాడలేదఁ
అప్పుడయ్యెఁబెండ్లియాఱుషీశ్వరులకు! నీకథావిధానమెందుగలదు
చ॥ ఇటికలఁబేర్చున ప్లేకద యీఱుషిపంచకపుం బ్రశంసవ
చ్చుట, యటఁగాక వేటొకటఁ జూపెనెయారఁడు వారివేళ్ళ, నే
మిటికిటువ్యర్థజల్పనము, మెచ్చెడువారెవరిట్లుచెప్పఁ, గ్రీదే
లుటెటులు పీరుతప్ప నితరుల్ తొలిబ్రహ్మకుఁ బుట్టరన్నటుల్
క॥ కడువెతికిచూచినను నగు

పడదీఱుషిపంచకంబు పరుల కికొకటఁ

అడుగడుగునవచ్చి కనం

బడుచుండునువీరి కేమిప్రతిబంధ మొక

†క॥ ఇంక గార్గేయాగమమనికుకవిత్వప్రాభవమునఁగొమరారెడి వే
టొకతాట్రాకులపొత్తము! పెకలింగిరియెందొకాని పెద్దరికముకై

*సభలలోఁ దాంబూలమిచ్చునప్పుడు గ్రామపురోహితులకు ముందుగానిచ్చుట
లేదు. వారియెడలఁగనఁబఱచు నగౌరవ మిదియొక్కటిమాత్రమే.

+నే నిదివఱకుదాహరించిన యెదుగురు బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణకన్యకలందఱు
నితరులఁ బెండ్లాడినట్లు కనఁబడదు.

గ్రీవైనిజెప్పబడినవారతప్ప మఱియేఱుఁఫలును నాదిబ్రహ్మమండిత్రుట్టలేదనితేలు
చున్నది.

† గార్గేయాగమము 2వ పుటలో నాగమములు శిల్పలచేత నేయాచరింపఁబడవలెన
ని చెప్పబడియున్నది. ఆపుస్తకము ముఖ్యము గాఁ బ్రతిష్ఠలవిషయములో సంబంధించి
యున్నది. 7వ పుటలో నావాహనమంత్రములు శిల్పలచేతనే యధ్యయనముచేయఁబ
డవలెనని చెప్పబడియున్నది. కోర్కవారి రిమార్కు (ఈగ్రంథము తాటియాకులది,
ఇదియు నాతేపింపఁబడినది. ఇది నిజమైనదేయని రుజువుచేయుచుండును. దాఖల్
చేసికొఁబడినది.)

† గార్గేయాగమము.

.....యావత్కర్మకృతం వ శిల్పికర్తవ మ్మాచరేతు బ్రాహ్మణోవా శివా

- క॥ తప్పులుకుప్పులుకుప్పులయొప్పెచ్చట నేనియొకటియుండునో లేదో
అప్పు త్తముగొప్పతనంబిప్పటిదె, యదియుబుధులకేర్పడుజనువలె
- క॥ శిల్పి సతిష్ఠాకృత్యము! నల్పుటకన్లుండటంచు జాటెడిగానీ
కల్పింపదువివ్రతయ! యల్పుకులంబునకు, దీనినరయుండుప్రాజ్ఞుల
తే॥ నల్పుదురు కానవిగ్రహాలే ఊచును దామె
తత్సతిష్ఠాధికారముం దమకె కలద
టన్న యొక్క దురూహమై నటుల చాసి
కొనినవారలు తద్ద్రంధమననువారు
- క॥ ఇదివాసికొనెడినాటికి
మది బ్రాహ్మముమీదిబుద్ధి మరలద యీదు
ర్మకులకు, మరలినచో నా
కొదవయునుం బూర్తిచేసికొనియే యుండురో
- ఆ॥ విగ్రహప్రతిష్ఠ వివరింప శిల్పిదే
కాని బ్రాహ్మణునిది కాదటంచు
శిల్పి బ్రాహ్మణుండు ఊతి నొక్కరుండుగామి
తేల్చియుండె నేతదీయకృతియె
- * తే॥ శిల్పి యితడొక్కడేకాదు ఊతినజూడ
సాలె చాకలి మంగలి చర్మకార
జనులుగూడను శిల్పులే, కనుక, వారు
నాచరింపంగదగునుబో యాప్రతిష్ఠ

ర్చన అస్థ్యచైవకృతాయది॥ అనేకపాపసంపాప్తం బిబసాస్థిర్వికంఠధా॥ తూర్వాచా
ర్యాదిభిశ్చైవ శిల్పియా మరుతాంతధా॥ వినాశిల్పించియత్కార్యం నమర్యా బ్రాహ్మ
ణాదిభిః॥.....ప్రథమంశిల్పినాచైవ ఆశీర్వాదం విధీయతా॥ అనంతరం చనిప్రాణాం
ఆశీర్వాదంతద్దైవచ॥...

* గురుబాలప్రబోధిక 254వ పుట

శ్లో॥ తక్షచ. తంతువాయశ్చ నాపితో రజకస్తథా॥ పంచమ శ్రీర్మకాతశ్చ కారవ
శిల్పి నూనుతా॥

- అ|| శిల్పులగుదుమన్న జిక్కదు బ్రాహ్మ్యంబుచిక్కేనే | బతిష్ఠ చెదరిపోవు
 వీరు తెచ్చుకొనినవింతగా రేయాగమం బెగొంతుకురిగమా జెందుదకు
 కం|| సకలస్థతిరత్నంబులఁ బ్రకటితమయ్యెం బ్రతిష్ఠ బ్రాహ్మణకృతిగా
 భిక్ష మనగా రేయాగమం మొకజే శిల్పికివిధించుచున్నదిదాని
 కం|| అవస్థిస్థలి బధితములై శివవిష్ణ్వగమములెన్నో చెల్వారఁగ ని
 డైవనికీనంగీకార్యంబపు నీగార్గయ ఫక్కి యశ్రుతమగుట
 *చ|| రథమును జేయు నెల్లగును రఘ్యముగఁ రథకారనాములై
 పృథివిజెలంగవచ్చునని ప్రీతివచించియుమున్ను క్రమ్యుట
 బ్రథమపుమూడువర్ణములఁబర్వెడివారల కేరికేనియ్య
 రథమునుజేయఁ దత్పదము రాజులునన్న ద్విరుక్తిగాదాకో
 కం|| ఇట్టి ద్విరుక్తిదురుక్తులై
 పుట్టెడుగల వితనిసాక్ష్యమునఁ గాని కన
 గట్టి దొకమాటయే గను
 పట్టదు, శోధింపుడింక బాగుగ మీరల్
 తే|| “పృథివి రథకారులందురు రథముజేయు
 జనములను గాని యది యొక్క జాతికా” ద
 టంచుమునుచెప్పి యామీద ననియెమరల
 “ఉండె రథకారులనుజాతి యొకటి,, యనుచు||
 *క|| రథకారజాతియొక్కటి పృథివింగలనదంటగానిపేరునకుం ద
 ద్రథకారజాతివారికి రథకృతినంబంధ మొక్కరవ లేదటచూ

క్రాను.

మానుబ్రహ్మగ్రంథములు శ్రుతిలు స్మృతిలు పురాణములు *రథమునుజేయు
 వారందఱు రథకారులని పిలువఁబడవచ్చును. అది యొకజాతికాదు. అపేరు వృత్తిని
 మాత్రమే తెలియజేయును. వృత్తివలన రథమునుజేయువాని కెవనికెనను మొదటి
 మూడువర్ణములలో రథకారశబ్ద మన్వయించును.

*రథకారులనుజాతి యొకటి కలదుకాని వారికి రథముజేయువృత్తితో సంబంధ
 నులేదు.

*ఉ॥ సంకరజాతికానియది స్వచ్ఛముకాదట, యద్దియిప్పు డీ
వంకలఁ బ్రాణముల్గలిగి వర్తిలుచున్నదోలేదో స్వాత్మకుఁ
శంకయెయంట, యాయధముజాతి కుదీరితమైనవృత్తియే
పోకవుదోయెఱుంగఁడట, బొంకిననీవిధినుండనొగదా

*క॥ కంచరి కమ్మరి కాసెయటంచుం గమసాలియనుచునాత్మీయులు
ల్పించుకొనుచుందురట, యవియెంచంగఁ వృత్తిబట్టియేర్పడెనట

ఆ॥ మేచ్ఛముఖ్యజనులు మెలఁగుచునున్నవార్
పీరివృత్తులందు వేడ్కనివుడు
కాని వారి నెవరు కమసాలులనుపేళ్ల
వాడుచుటగనము వనుధలోన

ఉ॥ చెప్పలబేరగాండ్లవరొ చెప్పడియిప్పుడు పట్టణంబుల
న్గొప్పకులంబువార్కద, జనుల్ మఱివారిని జర్గకారులం
చిప్పుడువాడుచుండీరొకొ, యెట్టికవృత్తినిబట్టి యిట్టి పే
ళ్లుప్పటిల్గు ధరిత్రిపయి నెక్కుకులానకుమాత్ర మారయ్య॥

క॥ పంచాణపుఁగులమేయిల నెంచంగఁ లేదటంచునితఁడువచించె
ప్రాంచులుకొందఱుతార్వచియించిరిపీరి దెయటంచు నెఱుంగం గతము

*జాతి సంకరమైనదికానియనైనదికాదు. అరథకారవర్గ మిప్పుడు జీవిం
యున్నదో లేదో నాకుఁదెలియదు. రథకారజాతికి విధింపఁబడిన వృత్తి యేదియో
నుజెప్పలేను. మాభ్రాహ్మణజాతిలోఁ దక్షకులనువారులేరు. ఎవరేపనిచేయుదుర
వారి నటుపిలుతురు.

*మాలోనైనను బంగారపుఁ బనిచేయువారిని గమసాలులనిపిలుతురు. ఆపే
వృత్తివలన నుత్పన్నమైనది.

శ్రీపంచాయనిపిలువఁబడుపలము లేదు.

శ్రీకృష్ణరత్నాకరము ౧28 వ పుట

పంచాణంబువాడు-ద్య-వి-శిల్పి

(చౌణ్యనిఘంటువు,

పంచాణము-Workmen, mechanics or handcraftsmen Th
united five castes of the carpenter, blacksmith, brazier,
goldsmith and stone-cutter పంచాణమువాండ్లు people of the
castes.

*తే॥ ప్రజల కుపయోగకరములౌ పనులనెల్ల
 నలుపుచుండ్రుట యీతనిజాతివారు
 అకట ! యీనుడి కడు పరిహాసపాత్ర
 మగుట గానఁడు నిజఘనతాతురతను॥

185

సీ॥ కలధౌతమయములౌ కమనీయభూషణ
 హెచ్చుకూలికి జేసియిచ్చుటయును
 విషమదారుగణంబు వివిధరీతులఁజెక్కి
 ఘనరథగృహములం గట్టుటయును
 కృష్ణాదికంబై నక్రియకు సాధనములౌ
 హలకులిశాదులక నలుపుటయును
 త్రవ్వయ న్నవనీయరాజతపాత్రముల్
 మదికినింపగులా గమరుచుటయును

కఠినశిలలెల్ల బ్రద్దలుగా మెనర్చి
 దేవతావిగ్రహంబులం దీర్చుటయును
 అదిగాఁగల కొన్ని కార్యములె వీరి
 వలన నగుఁగాని కానివి కల విఁకెన్నో॥

186

సీ॥ చీనిచీనాంబరాల్ చిత్రచిత్రముగ నే
 యుట యొక లోకోపయోగికృతియె
 మురికివో వసనముల్ కరము తెల్లగఁజేసి
 యొనఁగుట లోకోపయోగికృతియె
 శోభరా మొగమున తురకర్మమొనరించి
 యేగుట లోకోపయోగికృతియె
 బహువిధంబులుగాఁగఁ బాదరక్షలమర్చి
 యుంచుట లోకోపయోగికృతియె

ఏత దాదికంబు లెన్నియో కలవింక
క్షీతిఁ బ్రజోపయోగిక్యతులు దలవ
అవ్వియెల్లఁ దామె యాచరించినఁగదా
తావచించుమాట తథ్యమగుట॥

187

*క॥ తా బ్రాహ్మణుడై రథములనబ్రంబుగఁ జేయు వానికర్థము చెప్పెన్
సెబ్రగరథకారోనామ బ్రాహ్మణాయ నెడిచోటమది కెక్కమిచే॥

*క॥ ఒక బ్రాహ్మణుఁ డావృత్తిని
బ్రకటంబుగఁబూనినటులఁ బలుకుటకై పూ
ర్వికు లది వాడినవారట
ఇఁకఁ గొముది యిరనియొద్దనే చదువవలె॥

189

శ్లో॥ అబహిష్కృతశూద్రుండైఁ ప్రబలునయస్కారుఁడితఁడు పాణినిమతరీ
త్రిబడాయకొట్టుచేమో కబురులు చెప్పంగఁబూ నెఁగానక దాని॥

@క॥ విశ్వబ్రహ్మాపనిమఁ త్రిశ్వరుఁడుంజూపఁజాలఁడిలరూఢముగఁ
విశ్వబ్రహ్మపదంబే విశ్వంబున లేక యుండవలయునదెలులఁ 191

*రవ ర్కుడస్తావేజ (సిద్ధాంతకాముది)లో *రథకారోనామ బ్రాహ్మణా
యనునది వర్ణమునలన బ్రాహ్మణుడై వృత్తివలన రథకారుడైనవానికి సంబంధించినది
ఒక బ్రాహ్మణుఁ డావృత్తి నవలంబించినట్లు తెలియఁజేయుటకై యది వాడఁ
బడినది.

@మాప్రవర ఖండవిశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తునందు వివరింపఁబడియున్న దిమాప్రవర ఖం
డకొఱకు నేను బుర్రాణములలోఁ జూడలేదు. వైదికులగోత్రములను నేను సాంగముగాఁ
జెప్పజాలను, వారు వసిష్ఠునియొక్కయు రాజబుఘలయొక్కయు సంతతివారు. భర
ద్వాజకొండీశ్వరముఖగోత్రములవారు వైదికులు- పుస్తకాపేక్షలేక భరద్వాజ గోత్ర
బుఘల మూలముఁ జెప్పలేను.

శ్రీసిద్ధాంతకాముదీ

“శూద్రాణామనిరవసితానామ్” ౨-౪-౧౦ | అబహిష్కృతానాం, శూద్రాణాం
(పాగ్వాత్) “తత్త్వాయస్కాం” పాత్రాద్బహిష్కృతానాం, “చండాలఃపుత్రపాః”
తత్త్వబోధినీ,

- శూద్రాణామ్ త్రైవిదికేతరమునువ్యవహర శూద్రగోత్ర, నకుశూద్రగోత్రవారిపరః,
అనివరసితానామినిషేధాత్ * పాత్రాదిత్యయోగ్యతే “భస్మశాశుధ్య/తేకాంస్యమ్”

అ॥ ఉపనిషత్తు లెన్నో యుండియుంట నిజాబె

కాని యిద్దియుంట కల్లమాట

వ్రాసికొనినవారు వారె విశ్వబ్రహ్మ

యుపనిష త్తటంచుఁ గపటమతిని॥

192

అ॥ ఉపనిషత్తులనఁగ నుర్వి వేదాంతముల్

వానిలోన నాత్మవస్తుత త్వ

ముందుఁగాని ప్రవరఖండ మెటుండెడి

స్వర్ణ మపహరించుజాతిఁగూర్చి

193

అ॥ కుంభిసీనుగులకు గోత్రప్రవరనిర్ణ

యంబుచేసియుంచి రాదిమునులు

వర్తిలంగవలయు బ్రాహ్మణులైనచో

వీరి ప్రవరగోత్రవివర మందు

194

కం॥ విశ్వబ్రహ్మపదంబేపశ్చాలపనంబుచూడ్కివ్యర్థము గాఁగఁ

విశ్వబ్రహ్మాపనిషత్తైశ్వరమభివ్రుండుచేసెనిజాతికిఁగాఁ

195

అ॥ బ్రాహ్మణత్వము నెడిబ్రహ్మగ్రహముపట్టి యేడిపించుచుంటనిట్లువీరె

పోగుచేసినారుపూనివిశ్వబ్రహ్మయుపనిష త్తటంచుచు తత్తత్

196

తే॥ అచ్చువేయించి క్రొత్తగా నవుడె దాని

కోర్తునకుఁదెచ్చె నా కట్టెగొట్టుజనము

ప్రస్తుపేరైనఁ బ్రచరింపఁబడమి దాన

కడకుఁగ్రోసెను ధర్మాధికారి కిరుక

197

*కం॥ భేకయైబ్రహ్మజ్ఞానం బేకరణినోబ్రాహ్మణుడగునీతనియన్నం

బేకులము వారుగూడను నాకొనిభుజియింపరంటయక్కతమేమా

ఇత్యాదిస్మృత్యుక్తసంస్కారేణాపి పాత్రసంశుద్ధ్యతిలేనమిత్యర్థః॥

*విశ్వబ్రాహ్మణులనివాడఁబడుబ్రాహ్మణులనిజమైనబ్రాహ్మణులు- బ్రహ్మజ్ఞానము గలిగిన బ్రాహ్మణులెవర లుండవచ్చును. మాభ్రాహ్మణులు బ్రహ్మజ్ఞానములేకయు బ్రాహ్మణులని పిలువబడుదురు, ఏలయన, బ్రహ్మజ్ఞానము మాసహపం క్తికిఁగాని సహో ద్యాహకుఁగానిసమంబంధింపదు

టీరముగా తనూసురభి తీవీదనరౌడికొప్పు బంధరీ

వారముగా లతాంగివరివారముగా పురుషాశి గన్దెనః

17

క॥ రాశముచనుగవ మత్తము రాశమునూనంబు కోమరాజి విసీల

వ్యాళము బాహుయుగంబు మృగరాశము హా సిద్ధమెన్న హారీనునికి

చ॥ అరుణమణిప్రవాళసురపాశ్య సుమా క్షికవజరత్నముల్

బరువడిగూర్చి చిత్రముగఁ బాదరదాంశుక కేశదంతసు

దరనఖముల్ రచించి తగఁ దక్కియఁ జేయఁడుగా పరించి యీ

సరసిజన్మేత్రిచి త్తము విచార మొనర్చి మదిం దలంచినః

17

సీ॥ కమ్మపూదేనియకాల్వలై పాటదే

కల్కి తియ్యనిసల్కు పల్కె నేని

చేలువారు పండువెన్నెలతేట నిండదే

జవ్వని లేనవ్వు నవ్వేనేని

వెలిదమ్మివిరివాన వెలయకకురియదే

సుందరి కన్నెత్తిచూచెనేని

డాలైన నునుకెంపురాలు రాసులుగావె

పడఁతి రెండడుగులు నడచెనేని

చాగుతరసార ఘనసారసారభంబు

పొలయదే కొమ్మ యూరుపుపుచ్చేనేని

వితలముగదీని నతులితగతులరతులఁ

గలయఁగలుగుట బహుజన్మఫలము గాదె

17

ఉ॥ ఈరమణీలలాహ నను నెంతయుఁగూర్చిమి పిక్కటిల్లఁగాఁ

దోరపుగబ్బిగుబ్బుచనుదోయి యెదం గదియంగఁ గాఁగిటఁ

జేరిచి తేటతేనియలుచిప్పిలఁ దీయనిమోవివిందు పెం

పారఁగఁజేసి నవ్వనుఘరాంచిత భావిలగారవించి వి

స్ఫారమనోజకేళికిని బాల్పడఁజేసిన సౌఖ్యమెట్టిదో,

17

క॥ అని యువ్వెఘ్నరెడి నృప

లినిగనుగొని హితుఁడువల్కు, యేదేవర! యేజె

ప్పినవార్త నిజముగాదే

నను నచటికి నింకఁ బంపు నయ ముప్పొంగఁ

177

కం॥ కామినిసత్కులనామము । లేమొనివాసస్థలంబదెచ్చటనోతా

నేమినిమి త్తంబివ్వన । భూమిన్ వసియించినదియొపాలతులుగొల్వఁ

వ॥ అత్యంత నిగూఢక్రీడాప్రవ ర్తితోదారలగు రాజన్యశుద్ధాం
తకాంతాజనంబులకడకు మిముబోటిమహానుభావు లప్రయత్నంబునం
జనుడెంచుట గౌరవశ్రీప్రాతికూల్యంబుగావున వారలవృత్తాంతంబెఱింగి
వచ్చెద,

178

చం॥ అనవుడు భూమిపాలకశశాంకుఁడు మిత్రునితోడఁబల్కె “మ

జనకుఁడు తొల్లి నీ తుహినశైలనమీపవనాంతరంబునఁ

వనజముఖిసహస్రము లవారణవై భవలీలఁగొల్పఁగా

వనధరసీలవేణి వరవర్ణిని యోతుఁ వసించి ప్రేమచేఁ

179

వ॥ భవత్సంబంధంబునకై యపారమోహాతిరేకంబున దినంబు
లుగడపుచున్నది, మృగవ్యవస్థభేలనవ్యామూమంబునంజని వసంత
దినాంతరంబుల నవ్వరాహోహంగని వివాహంబుగమ్మనిపల్కెఁ గావున
నిక్కురంగనయనమదీయజనకుం డెఱింగించినకన్యకామణియగుటఁబోలు
సీహిమవస్థహీధరప్రాంతోద్వానాంతరంబునఁ గాంతాజననమేతయై
వసంతదినంబుల మత్సమాగమంబున కెదురుచూచుచున్నదిగావలయు,
నీవు చనితద్వత్తాంతం బెఱింగిర”మృనిపనిచిన,

180

క॥ నగుమొగముతోడ నెచ్చెలి

ముగుదలువసియించు కుంజమునకేగి యటఁ

నిగనిగనికలువరారా

జగతిపయిం గూరుచున్న జవ్వనిఁగాంచె

181

వ॥ కాంచి కించిన్మధ్యలు చంచత్కృతూహలాద్భుతరసాక్రాం
(తలగుచునాద)ంప నచ్చట నాసీనుండై యత్యంతగంభీరమ్మదుమధుర

- చతురవచనరచనల నయ్యచిరరుచిరుచికిట్లనియె, 182
- ఉ॥ “నీలావణ్యకళావిలాసములు వర్ణింపంగరాదేరి కో
బాలా! యెవ్వరిదాసవీవు, దివిషత్పద్మాస్యమౌ భోగభృ
న్నాశీకేతుణవో ఖగాంగనవో గన్ధర్వాజరాగోష్ఠవో
యేలా యివ్వనభూములందిరుగఁ జేరే మేర్పడంజెప్పుమా 183
- మ॥ తెలియంజెప్పెదనావధానముగ మద్వ్యత్తాంతమాలింపు మో
జలజాతాక్షీ నముద్రముద్రిత ధరాచక్రావనోద్యద్విలా
స లసద్రాజశిరఃకిరీటఘటితాంచదత్న చిత్రప్రభా
కలితోదారపదుండు శంతనుమహాకాంతుం డెసంగు భువి 184
- చ॥ జనకుఁ డవఱో ప్రదీపుడట, చారుకళానిధి సారిసారి త
ద సితరవంశక ర్తయఁట, కంధిచతుష్టయవేష్టితాఖిలా
సనితలపాలనోజ్వల నృపల్లభరత్నచయంబు సత్సుహృ
జనఁమట, భోగభాగ్యముల శంతినుబోలుదురెవ్వ రంగనా! 185
- తే॥ అమ్మహారాజ సన్ను నత్యాదరమున
తనదు మంత్రులలోపల ఘనతల్రాచు
అతనితోడుత సఖ్యసాఖ్యానుభూత
నిచ్చయించిన నొందింతు నేరికై న 186
- క॥ పేరు ■ శారదుఁడందురు! సారసదళనేత్రీ! రాజచంద్రుఁడుమ్మగయో
దారమతివనికిరాఁగా! వారక నేనతని వెంటవచ్చితిఁజేర్చి 187
- న॥ అని తెల్పిన, 188
- తే॥ మానసముజల్లుమనియె, నెమ్మేనఁబులక
పాళి మొనిచూపెఁగోర్కులు ప్రబలమయ్యె
గాఢకౌతూహలానురాగమ్ము లొదవె
శంతనునివార్త చెవిసోఁకినంత సతికి 189
- మంత్రితోడఁ జెలికత్తె గంగవృత్తాంతము దెలుపుట •
- తే॥ అట్లు బద్ధానురాగయై యంబుజాక్షి

హాసమందాక్షయిత వీక్షణాంచలమునఁ

దనసఖసుణిజూడఁ దద్భావమెఱిగి

సరసలీలల నాప్రాడసకియ పలికె

190

సీ॥ శ్రీరమాపతియైన నారాణయస్వామి

పదపద్మసీమ సంభవముగాంచె

సకలమంగళదివ్యసౌభాగ్యములమీఁజు

త్రైలోక్యములయందుఁ దగ వసించె

యమునాసరస్వతీప్రముఖతరంగిణీ

తెతులలోపలఁ బెద్దతనముగాంచె

వర్ణనీయ పాణివర్గపాపనభవ్య

సరసకళా మహాజ్వలత గాంచె

గంగయనుపేరఁబరఁగునీ కమలవదన

పరఁగ నేమెల్ల నికి నై ప్రాణసఖుల

మొకమహాకారణముగల్గియుండవలసె

సింధువునకిట్లు లివ్వనసీమయందు

191

చ॥ కువలయపాలమిత్ర! విను గోప్యమునేయఁగ నేల సజ్జనో

త్సవవిలసచ్చరిత్రుడగు శంతినురాణ్మాణి సద్గుణభా

నివహము తద్గురుండు నయనిర్మలభావలదెల్ప నీగతిక

శ్రవణరసాయనంబుగ నసంభ్రమితకవిని మోహితాత్మయై

192

సీ॥ అశాంతసరవకాశా గతాంభశ్శర

ధ్వజకాండవర్షసంతతులఁ దడిసి

అకలంకపాండ్రచంద్రాతపద్యోతమా

నాతపానర్గళవ్యాప్తిమొంది

గంధగోత్రాధరాగమ సుశీతలగంధ

వాహంబుచల్లు బల్వడలఁ గంచి

విస్ఫుర్జితాక్షుద్రవిరహసంభూత సు

స్థిరపరితాపంబుచేఁ గృశించి

తపమునేయుచున్నది సృపతిఁగూర్చి

శంతనునిరాక దెల్పితి సరవి వీరి

కిరుపురకుఁగూర్ప నీకన్న నెవ్వరింక

మంజువాద్దేవతాచార్య! మంత్రీవర్య! ”

193

క॥ నాపుడుమంత్రినుతుండను “దై వాజ్ఞన రాజమణికిఁదరుణీమణికిఁ

భావింపఁగననుకూల! శ్రీవిభవముగల్గువేదసిద్ధాంతముగఁ

194

వ॥ కాపున,

195

క॥ శంతనుభూకాంతునకుఁ గాంతామణివార్త దెలిపికొతూహలనం

క్రకాంతాత్పునిఁగాఁ జేసిటకెంతయుఁదూర్ణమునఁదెత్తునీక్షింపుఁగొగ్గి

వ॥ పోయివచ్చెద” ననుపలికి వారిచేత ననుజ్ఞవడసి శంతనుభూ

కాంతుకడకుంజని కాంతావృత్తాంతంబంతయు విన్నవించిన,

197

తే॥ పులకితతిమేనఁ బొడమె, గపాలయుగళి

చికిలియొనరిచె. లేనవ్వసరివహించె

వదన, మనురాగసంపూర్ణబొదలె హృదయ

మతివవృత్తాంత మాలించినంతఁ బలికి

198

వ॥ ఇట్లదృశ్యతానురాగజలధినిర్మగ్నమానసుండైన మానవేం

ద్రునింగనుంగొని,

199

క॥ నూనరిసపానభృంగీ

గానధ్వనము లనూనగతులఁదెసరిఁ జెన

పూనినపొదరింటికిఁజను

మూనినివీక్షణముచేసె నూనవతిలకుఁ

200

నీ॥ లకలఁకలావణ్య సుకుమారలలితాంగ

లతికకు మిగులఁ జల్లదనమబ్జె

భువనైకమోహనాదృతవిలోలేక్షణ

కైరవంబులకు వైకాన్యమొదవె

స్వచ్ఛతరాఖండసాంద్రీభవతొత్తు

కోల్లోలజలరాశి నెల్లివిరిసె

సతతప్రతీక్షణజాయమానప్రచిం

తాసమవాయాంథతముముదోలఁగె

గీ॥ నురుతిరాంతిఃప్రపూర్ణ వియోగజనిత

తతివర్తిశ్రమభూరిసంతాపమణఁగె

చంద్రవంశాబ్ధిసంపూర్ణచంద్రరాజ

చంద్రనందర్శనంబునఁ జారుముఖి॥

201

క॥ తరుణీమణిచూపు మహి

శ్వరుచూ పనోన్మయ్యధైర్యసంపది లహహ!

హరియించెఁ జికిలియొసరిచి

సరసీజాంబకుండుపఱపు సరిగోలలకు॥

202

వ॥ అయ్యెడ,

203

చ॥ కలికిమిటారి వాల్కులుకుకన్నలఁగ మృదుసిగ్గుపెంపునఁ

లలన మొగంబు వాంచి పదలగ్న మణికటకోదయర్పుశం

ర్పుశమధురాయతార్భటుల సంచల దంచితమధ్యకిలిత్తో

జ్వలరశనోరుకంకణభవ స్ఫుటరావము త్తక్యమై తగఁ॥

204

తే॥ లేచి కుచకుంభభంమున లేతకౌను

వడఁక శశికాంతవేది నింపడరఁ గదలి

సఖులతోడ నికుంజము చాటుకరిగె

మేఘులేతిమూటుకరి గడి మెఱుపనంగ

205

సీ॥ నీలంపురాకప్పు మేలుమేలననొప్పు

విప్లైస గొప్ప కీర్తాప్రచాప్స

కొదమసింగముతీరు నదలింపఁగాఁగోరు

కలికి లేతమెఱుంగు కౌనుసౌగు

ఇసుకతిప్పలఁ గ్రిందువేసిచేసి రహించు

సుందరంబైన పిఱుందుపొందు

పసిడియంచలఁ జిక్కుపఱుపఁగాఁ దగ నిక్కు

డంబైన మందయానంబుఁబెక్కు

మానినీమణిపొదరింటిమాటుకరుగ

సరసిజాతులతో నట మరలునప్పు

డవనిసా లేండు మానసాబ్జాంత గాళ

మతులమోహాతిశయమున నలరఁజేసె॥

206

వ॥ ఇట్లు నికుంజంబుమాటున నిల్చి తదీయరంగ్రంబుల రాజ
కుమారమన్మధుం గనుంగొని యొక్క పౌంధ్యగు ననుగుచేలితో
నిట్లనియె,

207

క॥ “కంతునిజాడ మొ రజసి

కాంతు వనంతుని జయంతుఁ గనుగొనమోయె

కాంతామణి! యీవసుధా

కాంతునిబోలుదురెహాపశారవలీల॥

208

చ॥ సకియరా! యీనృపాత్మముని చక్కదనంబు విలాసవైభవం

బకుటిలలీలఁగన్న లటతాంగుల నిబ్బరపుబ్బుగచ్చిగు

బ్బకవలమధ్యరంగముల బంగరుగేదఁగిపువ్వుతేకుమేల్

చికిలికటారిచేగుదిఁ గచిక్కునగుమ్మఁగ మారుఁ డుగ్గుఁడై ॥

209

తే॥ ఇతనిఁ గాఁగిటఁజేర్చి పెంపెనఁగఁ గ్రోవి

విందుగాఁగొని రతికేళి నొందనట్టి

వనిత తారుణ్యలావణ్యవైభవములు

అడవిఁగాసినవెన్నెల తొటగాదె

210

సీ॥ పికవాణులకుఁ బాలఁ బ్రీయముపుట్టింపదే

యతిని! యీతని పల్లవాధరంబు

కువలయాక్షుల కెడఁ గోర్కెనొందింపదే

సుందరి! యితని పూర్ణేందువదన

మబ్జాతముఖులకు నాసగల్పింపదే

తెఱవ! యీతని సూర్యదీప్తిమహిమ

సారంగకచల నోరూరంగఁ జేయదే

వనిత! యీతని మధువాక్యరచన

నుదతి! యీతన్నిచ్చెత్రభానురవిలాస

మెట్టిలతికూనలకునైన నెలమిపుట్టఁ

జేదుదే"యని యాశ్చర్యసింధుమగ్న

మానసాంబుజయై పల్కె మఱియు సఖికి

211

మ॥ చిరకాలంబుననుండి యీతని మదిం జూతించి చింతించి స

ద్విరహప్రాకట వేదనాధరమునన్ వేగింగ నిన్నాళ్ళ కె

ధరిణీనాథకులావతంసు నిటకున్ సల్లీలఁ దోడ్తెచ్చె నీ

శ్వరుఁ డత్యంతదృఢానురాగమగు మత్సంకల్ప మీడేర్పఁగన్

212

వ॥ అనివ రించుచుండ నప్పుడు,

213

శాంతనుమహారాజునకు నారాయణమూర్తి ప్రత్యక్షమగుట

సీ॥ కమలా ద్యలంకారకలితంబులై భుజం

తరనేత్రములు మనోహరత మెఱయ

ఘనసువర్ణాచత్రకాశమానంబులై

నేత్రగాత్రములు పన్నియఁజెలంగ

ప్రస్ఫురద్విజరాజరాజమానంబులై

ధ్వజవదనంబులు తనరుచుండ

మంజుతరానంతమణిసుందరంబులై

కోటిరదీప్తులు కొమరుమిగుల

గీ॥ అపుడు ప్రత్యక్షమయ్యె నారాయణుడు

చంద్రవంశాబ్ధిసంపూర్ణచంద్రునెడట

అమలశతకోటికోటిజన్మాంతరాజ్ఞి

తాతివి సర్వసుకృతమాహాత్మ్యమునను॥

214

తే॥ అట్లు సాక్షాత్కరించిన యాదిదేవు

భక్తవత్సలు నిందిరాప్రాణనాథుఁ

గాంచి పులకితగాత్రుఁడై కౌతుకాగ్ను

తాతిశయములువొడమ సాష్టాంగమెరంగి॥

215

ధారుణిః బద్ధకంబన మదావసథం బలరారు, దానికి
జేసున దక్షిణంబునను సింధుతటికి శివభక్తిసేవ్యమై
తే॥ కలకు దివ్యమహాఫలి, కల్పమందు
సర్వమును లయంబైనట్టి సమయమునను
సన్నుజేరును నచ్చోట సఖలవేద
చయము సంస్కారరూపమై జలజనయన!

తే॥ అతఁ గల్పాదియందున సఖలలోక
పాలనంబున కంగముల్ పరంగదాల్చి
యచటనావల్లవెడలె వేదాళి, యట్టి
ధామమొప్పె వేదారణ్యనామమునను

సీ॥ శ్రద్ధచే మును దేవసంఘంబు మునులు వే
దారణ్యమున కేగి యంబురాళి
అర్థయోజనమాత్రమైన విస్తీర్ణంబు
నటు పాదయోజనాయతముగల్గు
వేదతీర్థంబున వెస నర్కవారంబు
నను బర్వకాలంబునను సుభక్తి
స్నానంబుచేసి వేదారణ్యనాయకు

(నర్మనసేయంగ) నాయుమేళుఁ
డంబికాయుక్తుడను వారలందఱికిని
సత్ప్రసాదంబొసంగె, నాస్కందుడచట
స్నాతుడగుచు వేదారణ్యనాథునన్నుఁ
గొల్చి మత్ప్రసాదంబున ఘోరతార
కానుసునిజంపి లోకాళి వలరజేసె

74

కం॥ మునునారదుడచ్చోటను ।

గనివేదారణ్యనాథుఁగలుప విరోధుఁ

(ఘనుడగుననత్కుమారా

ఖ్యుననుగ్రహముననుజ్ఞాన మొందెను పేరిదా!)

75

తే॥ యాజ్ఞవల్క్యుండు నచ్చోట నభవుఁగొల్చి

స్నాన మొనరించి ప్రొద్దున జలజనాథ!

మత్స్రసాదంబుకలిమి సేమంబుదొడర

ధరశి యోగీశ్వరుండయ్యెఁ దత్తు ణంబ

76

కం॥ ఆవేదారణ్యంబున । నావేదాభిఖ్యతీర్థమందునస్నానం

బావిధిఁ జేసితదీశ్వరు । సేవించిప్రదక్షిణంబు సేయు నుభక్తి

77

వ॥ బ్రహ్మజ్ఞానంబు నొందిరి మఱియును,

సీ॥ యచ్చటభూదాన మిచ్చిన నాతండు

రుద్రలోకావాప్తిరూఢుండగును

ధనధాన్యదాయి దా ధనదనమానుడౌ

నన్నదాని యరోగియగును, వస్త్ర

దాని యింద్రుడు, తిలదాని యపాపుడౌ

పార్వతీలోకంబుఁబడయుఁ గన్య

ననగిన, విషువాయనోష్ఠాశుచంద్రమౌ

గ్రహణంబులను బర్వకాలములను

భానువారవ్యతీపాత మానితార్ద్ర

లందుఁ దా వేదతీర్థంబునందు స్నాన

మెలమిఁజేసి వేదారణ్యకేశునకును

తగుప్రదక్షిణములు మూడు తనరఁజేసి

79

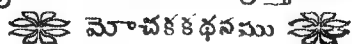
వ॥ దండవన్న మస్కారంబులు చేసిన ముక్తుండగు, మఱియు
నచ్చట శివయోగికి నిష్కమాత్రధనంబిచ్చి యుపవాసంబు చేసిన
ముక్తుండగు, సంశయంబు లేదు, సుముహూర్తంబుల నచ్చట స్నానం
బొనర్చి శివుంజూచి శివయోగికరంబునఁ బరామూత్రధనంబొసంగిన ము
క్తుండగు, గార్గిష్ఠత్రేయులు పర్వంబున వేదతీర్థంబున స్నానంబుచేసి
భృంగరూపియగు తదీశ్వరునకుఁ బ్రదక్షిణత్రయంబొనర్చి భూమిఁ బరా
మిల్లి తత్త్వసాదంబున యాజ్ఞవల్క్యుచేతందెలియంబడిన జ్ఞానయోగం

బున సక్కడ ముక్తి గాంచిరి, శ్వేతకేతుం డచ్చట స్నానంబుచేసి య
పునకుఁ బరమభక్తిచేత భూమి దండవన్న మహారంబులుచేసిన స
సంస్కారకారణజ్ఞాన నాశసంబయిన యాత్మవిజ్ఞానంబు తండ్రియ
నుద్దాలకువలనంగాంచె, వరుణుం డవ్వేదతీర్థంబున శ్రద్ధాసహితంబు
స్నానంబుచేసి వేదారణ్యనాయకు శిష్యు నారాధనచేసి తత్ప్రసాదంబు
నాత్మదర్శనంబుగాంచె, తత్పుత్రుండగుభృగుండును సచ్చోటనమ్మవ
దేవునారాధించి తత్ప్రసాదంబున బ్రహ్మత్వైక్యప్రకాశంబగు నపరి
క్షిజ్ఞానంబు తండ్రియగు నవ్వరుణునివలనం గాంచె, త్రిశంకుండునునవే
దతీర్థంబున శ్రద్ధాసహితంబుగాఁ బర్వంబున స్నానంబుచేసి యమ
హేశు నారాధించి ప్రదక్షిణత్రయంబుచేసి నమస్కరించి బ్రహ్మవి
త్వాదిపాపంబులవలన ముక్తుండయ్యె నెంతయు,

సీ! ఇచ్చోట మృతినొంది చెచ్చెరముక్తుడౌ
మహి భక్తులకు మహామయహారంబు
ఇది భుక్తి ముక్తులనిచ్చును, నేనును
గిరిజయు మద్భక్తవదులు దీసి
పూజింతు మీస్థానము ఘనంబు, నాచేత
సర్వవేదాంతైకసంగ్రహంబు
నగు ముక్త్యపాయంబు తగఁజెప్పఁగాఁబడె
నిది మహాగోప్యమౌ నిందిరేళ!

శ్రద్ధలేకున్నఁ జెప్పెడిసరిణిగాదు
తెలియు,,మని చక్రికీశుండు దెలుప నమ్మ
రారి విని భక్తి మొక్కి (ఘోరటికి) నపుడు
దివ్యసంతోషవరసుధాత్మప్రండయ్యె

81

వ॥ అంత నయ్యుమాకాంతుండు మాకాంతుంజూచి “యింకనీ
కు శ్రుత్యుక్త రీతిమోచకుం దెలియఁజెప్పెద భక్తిశ్రద్ధాగరిష్ఠుండవై
విను” మని యిట్లునయె,

సీ॥ “అతిర్కలాశ్చత్యయం యశాదాదిత్”

కాదాంతవర్తి సంకలనచేత

కల్పితకృత్యము నఖండసాంక్షికకాంతి

సాంక్షికపాయాశ్చంద్రఖండ

నిలకంధరయుఁ ద్రినేత్ర కుండలకర్ణ

యతు మాలాస్పృత దక్షహస్త

పరకమండలయక్త వాసుక రాంబుజ

జ్ఞానముద్రాధ్య ప్రసన్న హృదయ

గీ॥ సర్వవిజ్ఞానకోశపు స్థనమేత

సర్వలక్షణసంపన్న సర్వభూష

కాశ్రితి యఖలవిద్యామయూంగి పుండ

రీకపీఠస్థ నాశి స్వర్లోకపతు॥

83

క॥ మన్నోక నాశి (గమంగ్)ని! నన్నతిగా వించిభువిని జాగిలిపెక్క
(మన్ననలు)చేసియీక్రియ! నన్నడిగెనుభక్తి శోడసలిస దళాత్మా! 84

తే॥ అసరస్వతికి జగద్ధితార్థసూగను

నేను గౌరీపమేతుండనై నయంబు

మీఱి మోచకు దుఃఖవిదూరమైన

పరమపిజ్జానమునుదెల్పితి రయ(మయది)॥

85

తే॥ నీకు జెప్పెదన్పుడు నీరజాత్!

ధాత మొదలుగ స్థాపరాంతంబులైన

జంతువులు పశువులగు, నాజంతుతతికి

అరియఁ బరినౌటఁ బశుపతియందు) నన్ను

86

క॥ నేనాపశువుల నెల్లను బూనికతోఁగట్టివై తు. పాపగంగమాయా

నూనోగ్ర పాశపంక్తుల నానిక వైకుంఠనాథ! వదలించుఁగడుక 87

స॥ ఇదియు సర్వప్రమాణంబులందున బలీయసియు దోషరహితయు సాధ్వియు నగు శ్రుతిపలికె, అక్షజాదులు దోషయుక్తంబులు,

సంస్కర్తలు రజోదర్శనానంతరస్వయంవరవివాహములు లోకానుభవ
యుక్తములని సాధించిరా?

కరువలిక జలనగుణముండె గా స్వయంవరవివాహములు లోకానుభవయుక్తము
లని మన సంఘసంస్కారసోదరులు సాధింపజాలరు. అదేమి? బాల్యవివాహముల
నెఱుంగని విదేశీయులు స్వయంవరవివాహములవలన మహోన్నతపదవిగది సర్వగుణా
కర్మలై వెలయుచుండుట మనము విని కని యున్నవారముకామా? యని యడిగెదరా?
ఈప్రశ్న యందు రెండుతప్పులు గలుగుచున్నవి. (1) విదేశీయులన్నిటిలో బాల్యవివా
హములు లేవనుట (2) వారు స్వయంవరవివాహములవలన మహోన్నతపదవిని గనియు
న్నవారని చెప్పుట ఈతప్పులను నిరూపించుటకు ముందు స్వయంవరవివాహములన నే
మో, యవి యెన్ని తెగలుగనున్నవో, యవి యెవరిచే నెట్లు గావించుకొనఁబడినవో,
వానివలనఁగలిగిన లాభనష్టము లేవియో, మనము తెలిసికొనుట యశ్యవసరమైయున్నది.
వధువు వరుని గాని వరుఁడు వధువును గాని వరించి చేసికొనువివాహము స్వయంవరవివా
హమనఁబడును

ఈస్వయంవరవివాహములు రెండువిధములుగఁ గన్పట్టుచున్నవి. అందొకటి
పూర్వము మనశ్శ్రుతియసోదరులచే గావించుకొనఁబడినది. వారు తమ స్త్రీబాలియొక్క
నీతి కేవిధమైనభంగము కలుగకుండ స్వయంవరవివాహములఁ గావించుకొనుచువచ్చిరి.
ఆ స్వయంవరవివాహములను జేసినవారైనను దమకన్యలకు స్వాతంత్ర్యమిచ్చి నీయిష్ట
మువచ్చినవరు నన్వేషించి స్వయంవర వివాహముఁ జేసికొమ్మని పంపినట్లు కనుపడదు.
ఇఁకేమన. కన్యాపిత ప్రపంచమునంగలరాజుల సంఘాతిని దనసదనమునకు రావించి యొక
చో వారినందఱిని సమావేశముగావించి తనకూఁతును విలిపించి యారాజచక్రమును
జూపించి యిందు నీయిష్టమువచ్చినవరుని వరించుమనికాని మత్స్యయంత్రాధికములగు
వరపరీక్షాకార్యములను నేర్పఱచి యందు జయపందినవానిని వరించుమనికాని చెప్పి
యట్లువరింపఁబడినవరులకుఁ దమకూఁతులనిచ్చి పరిణయముఁ గావించుచుండెడివారు.
దమయంత్ర ద్రావణి సీతావిహము లిందులకు నిదర్శనములు గా మనము గ్రహింపవచ్చును.
వానివలన గలిగినఫలము లేమన. — ఆవివాహసమయములందెల్ల ఘోరసంగ్రామములు
జరుగుట భార్యాభర్తృవియోగములు సంభవించుట లోనగునవియై యున్నవి. ఆసంగ
రములందు వరుఁడు బ్రతికిన వివాహమును జచ్చిన దళాహమును జరుగుచువచ్చినవి.
కాని యీస్వయంవరవివాహములు శ్శ్రుతియేతరసంఘములందు జరుగుచుండెడివనుటకుఁ

దగిన నిదర్శనము లేవియుఁ గానరావు. ఇపు డాస్వయంవర వివాహములను జనసామాన్యమునందు నెలకొల్పితిమేని నెందఱుమరణింపవలయునో వారికై యెందఱుఁజోకింపవలయు నో యావివాహములకేగినవా రెందఱుకాఁరా గారములనెంపవలయునో యంత ధనవివాళము కలుగునో మనమీయెడ నెట్లునిర్ణయంపఁగలుగుదుము? నిర్ణయింపలేము. కాన నీస్వయంవర వివాహములు రాజులకుఁ జెల్లఁదగినవి కాని జనసామాన్యమునగ జేమాత్రమును నాచరణలోనికిఁ దీసికొని గాఁదగినవికావు. ఈవివాహముల నెలకొల్పఁబ్రయత్నించువారు సంఘవివాళములు గాని సంఘసంస్కారములు గారు.

ఇక రెండవతరగతి స్వయంవరవివాహములంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. ఇది పాశ్చాత్యుల స్వయంవరవివాహములు. వీని నెవనసంస్కారము తమలశ్చ్యమునందిడుకొని తలఁచుకొనినపుడెల్ల నుల్పి తల్పిబుచ్చులాడుచున్నారు. పాశ్చాత్యులు తమకన్నియలకు వరనిర్ణయమునకు వలయుస్వాతంత్ర్యమిచ్చి నీయిష్టమునచ్చినవరని వరించుచుందురు. వారు ను దిరిగితిరిగి చూచిచూచి తుదకెవ్వనినూ యొకనిఁ బరిచయమగుచున్నవారు. ఈస్వయంవరవివాహములు నీతిబాహ్యములనియు సంఘవివాళకరములనియు విదేశకపండిత ప్రకాండము వ్రాసినవలలె వ్యాసములు మున్నగునవి వేమోశ్శాఁటుచున్నవి. పాశ్చాత్యులునిషిద్ధములనిచెప్పచున్న యీస్వయంవరవివాహములె మనసంస్కారసోదరులు తమ సంఘమున నెలకొల్పఁజూచుచున్నవారు.

ఇంతటితమయభిప్రాయమును దీర్చుకొనుటకై మనసోదరులు విదేశములందంతటను స్వయంవరవివాహములె జరుగుచున్నవికాని బాల్యవివాహములజరుగుటలేదని చెప్పచున్నారు. ఇదితత్త్వ. విదేశములలోఁగూడ స్వయంవరవివాహములులేనిదేశములు కలవు. బాల్యవివాహములగలదేశములుగూడ నున్నవి. ఈవిషయములు సత్యములనుటకుఁగొన్ని సమాచారములను జూపుచున్నారము. చూడుఁడు. మనవర్తమానపుత్రులకు సం 2 సంవత్సరముల వయసుగలవాఁడనుటకుఁగొన్ని యిట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. “వధూవరులను దలిదండ్రులేనిశ్చయింతురుగాని భార్యాభర్తలస్వయంవరపద్ధతిలేదు” దేశమాత 3-2.15 లేదిగల సంవత్సరములు “గ్రేగు దేశపుస్త్రీలు” అనుకీర్తి కక్రింద వ్రాయఁబడినవ్యాసములొ మనదేశమందువలె నాదేశమున బాల్యవివాహములకలవనుటకుఁగూర్చి యిట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. “బాలురకు 15 సంవత్సరములకును, బాలికలకు 12 సంవత్సరములకును కాస్తప్రకారము వివాహముచేయవచ్చును”

దీనింబట్టియితరచేశములలోఁ గొన్నిటియందు స్వయంవరవివాహములు లేవనియు మఱిగొన్నిటియందు బాల్యవివాహములుకలవనియుఁ దెలియవచ్చినది. కాఁబట్టి విదేశములం దంతటను స్వయంవరవివాహములేయిన్నవి కాని బాల్యవివాహములులేవని మన సోదరులు చెప్పట తప్పనిచెప్పవచ్చును.

విదేశీయులందువలెనే మనదేశమందును ముందు ముఖ్యులు లనభవింపవలసిఁ వధూవరులు తమమనసునకునచ్చినవధువులను వరించి వివాహమాడుట శ్రేయస్కరముకాని తలిదండ్రులు తమ యిష్టప్రకారము వధూవరులనిర్ణయించి వివాహముచేయుట శ్రేయోదాయకముకాదుగా అనికొందఱు వాదించుచున్నారు. ఇదియు విదేశానుభవములేనివారు చెప్పునదియి. చూడుఁడు. మనవల్లలేఖవారపత్రిక సం 1 సంఁది 16 చీనాదేశ వివాహములు “వరా న్యేషణమునను వధువు నెన్నుటలోను గుటుంబగౌరవమును శక్తిదీనమును హృదులస్వభావమును ముఖ్యముగఁ దలిదండ్రులు పరిశీలించెదరు. తలిదండ్రులయొద్దికకు విడ్డబంగీరింతురుగా వధూవరులు ఒకరికిబృందీకలుగునని యొకరు సద్దుకొనిపోవుదురు. కాన నన్యోన్యము నుదురును” దేశమాత 31-2-15 తేదిగలసంచికను. “గ్రీస దేశపుశ్రీమతి” “బాలికలకు బాలురకుగూడఁ దలిదండ్రులే వివాహసంబంధము గుదిరితురు. ఇట్లుగుదుర్చుటవలన దంపతులలో నేకలతలకలుగుటలేదు పదేశసమూచారము లీవిధముగాఁ దలిదండ్రులు వధూవరులనిర్ణయించిచేసిన వివాహములవలన నాదంపతులకి నేవిధములగుకలహములు లేక ముఖము గానుండురనిచెప్పుచుండగా మనసోదరులు తద్విరుద్ధముగాఁజెప్పుట విరుద్ధముగానున్నది.

విదేశీయులు స్వయంవరవివాహములవలన వారు మహోన్నతపదవిసందినారఁ తలంచుట చెందవలెప్పనిచెప్పితిమి. ఆవిషయ మిందున వివరించుచున్నారము. ఈవిషయమై మేము ప్రత్యేకముగాఁదెలుపుటకన్న మాకంటె సర్వవిధముల సుత్తములును సంస్కృతాంధ్రాంగభాషాపండితులును, దూరదర్శకులును జాకబ్బామలు నగు బుద్ధిమం గ్రగణ్యు లిదివఱకుఁప్రాసినవ్యాసములలోనుండిఁ బ్రకృతానుకూలములగుభాగములను నిడుక బొందువఱచినక జాలునని యాపనిఁ జేయుచున్నారము. వానిలో ముందు దుర్గమర్చక వాగనకాసములగు బ్రహ్మశ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యకాస్త్రిలవారు శ్రీమదార్కమతబోధిని సం 7 సంఁదికాసముచ్చయమందు “కృష్ణాపత్రిక వింతిమూరతగ యనుశీర్షిక క్రింద “యమతతివివాహములముచ్చటంగూర్చి యిట్లుప్రాసెయున్నారు.

“ఏమి! స్వయంవరవివాహభాగ్యమా! అట్టిమహాభాగ్యము పొందూదేశములలోని బ్రాహ్మణులకు స్వప్నావధానమందును లేదు. ఒకవేళ ముందెన్నఁడైన కలుగవచ్చునెమో

కాని యిప్పటికిలేదు. ఆని రావుబహదరు కందుకూరిపీఠేశలింగముపంతులవారు యువ తీర్థివాహములంగూర్చియు స్వయంవరములంగూర్చియు స్వీయచారిత్రములలో ముచ్చటపడఁజొచ్చిరి. వీరు సెలవిచ్చిననుచో భాగ్యము మనలో నెప్పుడో పట్టుటకు వలసపడదు. వేలకొలది విడుదలనిచ్చు న్యాయస్థానములు (Divorce courts) స్థాపించఁబడినతరువాత యువకుల స్వయంవరమును మనము పెట్టవలయును. వివాహపుటోడంబడికలవిడుదలనిచ్చు న్యాయముల విచారించుటకై యేర్పడిన న్యాయస్థానము లొక్క అమెరికాదేశముందుననే 2921గలవు. ఈమహాభాగ్యము మనదేశమునకుఁబట్టినపుడుగదా స్వయంవరమహాభాగ్యము కోల్పోచును, ఎదిగి యుక్తాయుక్తజ్ఞానముసంపాదించుకొనినతరువాత వధూవరు లెంచిచేసికొనువివాహములు తుదకు మూన్మాళ్ళముచ్చటలుగానున్నవి. లేకున్న వివాహపుటోడంబడికల విడుదలనిచ్చుట కిన్ని ప్రయత్నములే? వానినివిచారించుట కిన్ని న్యాయస్థానములే? గోల్డుస్మిత్తును నింగ్లీషుకవిచెప్పినట్లుగా వధూవరుల యానందమంతయు వివాహమాడుటకు ముందేయుండునుగాని వివాహమైనతరువాత నుండదు. వివాహమాడఁదలచుకొను స్త్రీపురుషులు కొంతకాలమువివాహమునకుముందు కలసిమెలసి తిరుగుదురు, దానికి కోర్టుషిప్సు (Courtship) అనిపేరు. కోర్టుషిప్సులో నిద్దఱికి ఆనుకూల్యముకలిగినేని వివాహముచేసికొందురు. లేకున్న లేదు. వివాహమైనతరువాతకంటె నీకోర్టుషిప్సుదినములలోనే యానందమెక్కుడుగానుండునని గోల్డుస్మిత్తు త్రికిందీరిని వ్రాసియున్నాడు.

“Being convinced, by experience, that the days of courtship are the most happy of our lives, I was willing enough to lengthen the period.”

ఇట్టిభాగ్యమునా మనరావుబహదరువారు మనబ్రాహ్మణులందుఁ గానలెననికొరుకొనుచున్నారు? చాలు! చాలు!! మనకుఁ గలలోఁగూడ నిట్టివైభవము పట్టుకుండుగాక. యువతీస్వయంవరములున్న తావుల వివాహధర్మములనుగూర్చియు, ఆస్తినిగూర్చియు సంతానముంగూర్చియు, విడుదలలంగూర్చియు వధూవరులు సదా న్యాయస్థానముల కెక్కుచుందురు కన్యావివాహములుగలమనదేశమున నీదోషములు లేవు. ఈ విషయమెజ్జాననిధులనిపేర్కొనంబడిన సర్. టి. మాధవరావుగా రిట్లు వ్రాసియున్నారు

“Facts exceedingly creditable to Hindu society. A multitude of such facts might be categorically stated, The

following are some of them (1) Very rare suits by a husband against the wife for institution or restitution of conjugal rights. (2) There are no suits whatever by a wife against the husband for the institution or restitution of those rights. (3) There are no suits by either against the other for a divorce. (4) Rare are charges of conjugal infidelity brought by either (5) Rare are disputes between husband and wife about property.

హిందు సంఘమునకు విశేషగీర్తినిదెచ్చువిషయములు. ఇట్టివిశేషములరాశి సొకదానిని వరుసగా నీయవచ్చును. ఈక్రిందివి వానిలోఁ గొన్ని (1) వైవాహిక ధర్మములవర్తనమునకుఁగాని నివర్తనమునకుఁగాని భర్త భార్యవైదేచ్చువ్యాజ్యములు విక్రేమింపరుదు. (2) ఈధర్మములపర్యవర్తన నివర్తనములకై భర్తపై భార్యలెచ్చు వ్యాజ్యములు లేవు. (3) ఒక రొక్కరిపై విడుదలకైదెచ్చువ్యాజ్యములు లేవు. (4) వివాహసమయభంగములంఘర్చి యభయము తగవులును లేవు. (5) సంతానముంఘర్చితగవులు లేవు. (6) ఆస్తినిఘర్చి భార్యభర్తలలోఁ గలహములులేవు.

అని పై యంగ్లీషువాక్యముల తాత్పర్యము. ఈవిశేషము లొక్కసాగిందూసంఘమునందే గలవని ౫౮, ౬౦, ౬౧, మాధవరావుగారు వ్రాసియున్నారు. ఇవియన్నియుఁ గన్వయివాహఫలములనియు సభావర్యులనెంచువారు తిలిపఁడుగ్రామమున వచ్చిన ఫలమునియు బుద్ధిమంతులు గ్రహించుకొనవలయును. యువకులు స్వయంవరమునకారంభించిన నీతిగవులన్నియుఁ గలుగును. మన్మథుఁడు గ్రుడ్డివాఁడని కవివలసార్వభౌముడగు పేక్షునియరు వ్రాసియున్నాఁడు అట్టిమన్మథుఁడుకూర్చిన వివాహముయొక్క శోభ నడుగవలయునా ?

సచ్చిమదేశములందలి భార్యభర్తల పాత్రలు.

భార్యభర్తల వికమత్యవిషయములో మనదేశమే మంచిస్థితియందున్నది. భార్యలనుగొట్టుభర్తలు మనదేశమునకంటె పశ్చిమదేశమునందే హెచ్చుగాఁగలరు. ఈవిషయమై మోనియరువిలియమ్సుదొరవా రిట్లువ్రాయుచున్నారు.

"The number of wife-beaters is considerably smaller in India than in Europe or America"

(భార్యలనుగొట్టువారు హిందూదేశముకంటె యూరపునందును ఆ మెరికాయండును హెచ్చుగాగలరు.)

స్త్రీని గుణవృద్ధికై మర్దింపవలెనను నింగ్లీషుసామెత యొకటికలదు. దాని నీక్రిందనిచ్చుచున్నాను.—

“A woman, a dog, and a walnut tree, the more they be beaten the better they be”

(స్త్రీయును, కుక్కయును, నట్టిటమును, పెంతెమర్దించిన నంతగుణవృద్ధిగందును) పశ్చిమదేశములందు భర్తలమర్దింపుభార్యలనుగలరు. అదియీదేశమునలేదు,,

ఇంతియ గాదు. ఈస్వయంవరవివాహములు వృద్ధియైనకొలందిని స్త్రీలకు వివాహేచ్ఛ క్రమక్రమముగా నన్నగిలి వ్యభిచారముపాలగుచుండురు. ఈవిషయము నీదిగు ననుదాహరించిన సమాచారము భృవపటచున్నది. చూడుడు ఆర్యమతిబోధిని సంచిక

“అమెరికా దేశమునందలి యవివాహితులసంఖ్య,, “అమెరికా దేశమునందలి యునైటెడ్డుస్టేట్సులో వివాహమాడనివారు 17102009జనులకలగనియు వారిలో వివాహముకాని యౌవనవంతులు 8102000లును యువతులు 9000000లు ననియు జనపరిగణనపులెక్కలవలన నీనడుమ తేలినదట! స్థూలదృష్టిచే కొటిడెబ్బదిలక్షలజనులు వివాహములేకయున్నారని చెప్పవచ్చుననియు నిది మిక్కిలి శోచనీయమగు నవస్థయనియుఁ బలికెలు ఘోషించుచున్నవి. వివాహధర్మములఁగూర్చియును జాతిహౌన్యముఁగూర్చియునువిమర్శముచేయువార లీయంశమును ముఖ్యముగా గమనింపవలయుననియు నీయవస్థ మిక్కిలి నీతిబాహ్యముగానున్నదనియుఁ బ్రజ్ఞాను మిక్కిలవ్రాయుచున్నారు. హిందూ ధర్మశాస్త్రములును ఐంద్రవధర్మశాస్త్రములును బోధించునీతిగా వివాహమునుఆధ్యాత్మికముచేయక పాశ్చాత్యులు దానిని కేవలలౌకికముచేయుటచే నీదోషగు పోషగుచున్నది. ఇది నాగరికవివాహముల (Civil marriage) వలనిఫలము. మనదేశమునందు వివాహములఁగూర్చి ముచ్చటించువార లీయంశమును ముఖ్యముగా గమనింతురు గాక. వివాహ మింద్రియసుఖ సాధనమనుకొనుట తప్ప. కాన నాగరిక వివాహము లెప్పుడును జయమునందవు. ఈయంశమును పశ్చిమదేశపువివాహములు రూఢిఁజేయుచున్నవి. ఆమెరికాదేశమునందును, నింగ్లాండునందును, వేనెలు వివాహముచేసికొనకయే కలతపముచేయుచున్నారు. ఆయాదేశములందు వివాహ

మహాజయమునందుచున్నదని ప్రాజ్ఞులు ఘోషించుచున్నారు” ఇదేవిషయము సంయుక్త రాష్ట్రములోని పెండ్లిలేక యుండవచ్చును. అనుశీరికక్రింద గృహపత్రిక సం 12 సంచిక 88 లో బకటింపబడియున్నది. ఆవ్యాసముచివరను బ్రతికాధిపతులు తమయభిప్రాయ మివి ధమున నిచ్చియున్నారు.

స్త్రీలలోను బురుషులలోను ఎవరో కొందఱు కాగ్యదీక్ష చేత నూ కైరాగ్య ముచేత నూ పెండ్లిలేక యుండవచ్చును. గాని కేవలము స్వేచ్ఛాజీవనముకొఱును వివాహ ములేకయుండు వాచారము జనసామాన్యములో వ్యాపించినయెడల దేశమునకుగలుగు హానికి మితముండఁజాలదు. వివాహపద్ధతులనుసంస్కరించు వా రీవిషయమును బాగుగ యోచించవలసియుండును”

ఇంతవఱకుమీరుకనఁబఱచినసమాచారములంబట్టి విదేశీయులకు స్వయంవరవివాహము లనిష్ఠఫలదాయకములైయున్నవని తెలియవచ్చినది. విష నగుఁగాక, దాన మనకే మినప్రము! మనదేశీయుల కట్టి మాపద లెన్నటికిని ఘటించఁజాలవు. మనసంఘసంస్కారసోదరులు చూడుఁ డెన్ని యోస్వయంవరవివాహములను గావించియున్నవారు. ఆదం పతు లెంతేని జూడముచ్చట గా నుఖపడుచు ముందువారికి మార్గదర్శకత్వమైయున్న వారని కొందఱు చెప్పువత్తురేమో? అది యనుభవమార మైనమాట.

స్వదేశ స్వయంవరవివాహాఫలములు.

కన్యకుగర్భముగుట.

మనదేశమున నవీనాచారపకులు స్వయంవరవివాహనామక వివక్షతవనమును లెంపొందింపవలెనని పలుప్రయత్నములుగావించి యేడెనిమిదివందీజములను నాటితో లేదో యినికొలఁదినములలో నే యప్పడే కొన్ని కాయలుకాచి ఫలములనీయ మొదలిడినవి. ఆఫలములఁ గొన్నిటిని మీయెదుటఁబెట్టుచున్న వారము.

సంస్కృతాంధ్రాగ్లేను భాషాపండితులు, ధర్మాధికారివశ్యులును బ్రాహ్మణులును దత్తవిమలును నగు బ్రహ్మశ్రీ శావీలాల్వేంకటేశవాసధానులు బి. ఎ. గారినిఁగొలఁదెకాలముక్రిందటఁ గొందఱును దర్శింపఁజొయితిమి. ప్రస్తావనకమున స్వయంవరవివాహములముచ్చటరాఁగా ప్రేమారు తమయనుభవములోనున్న యొకకథఁ జెప్పుసాగిరి. అదేమన?

పెద్దయద్యోగములోనున్న తమమిత్రసత్తముల కొకరికి నిరువురునుత లుదయించిరట! అం దొకతనూజాత కనిమిదవయేడువచ్చినతోడనే యొక సచ్చరితుఁడగువరుని

కిచ్చి పరిణయము గావించిరంట! పిదపఁగొంతకాలమునకు రౌడవహుఁగునకును వివాహ యోగ్యకాలము సంభవించినదంట! అందులనఁ దమమిత్రులు వరాన్వేషణమునకు వారంభముజేసిరంట! ఇంతలో భగవంతుఁడు ప్రతికూలుఁడై తమన్నేహితునిఁ బరలోకమునకుఁ బంపెనంట! పిదప వారివారీగత్నము పంపునంపార్కరపక్షమవలంబించితనదన్నికొమరితేకు స్వయంవరవివాహముచేయందలంచి రజస్వలయగువఱకు వివాహముచేయూనినదంట! అటుపై దగువరుని వన్వేషించుచుండగానే యాకన్యకామణికి మూడుమాసముల గర్భమేర్పడినదంట! తరువాత నీవిషయమునువిని యదివఱకాకన్యకుఁబరిపఁదలంచుచున్నవరులు దూరదూరముగాఁ దొఁగిపోసాగిరంట! అంతర మెక్కడ దిక్కులేకున్నదని కక్కనుగఁడే దిక్కున్న సామెతననుసరించి యాకన్యకా వాయెక్కనుగనికొచ్చి వివాహము గావించినదంట. ఇంటిరా స్వయంవరవివాహవిషయము నఁడుపులించిన మొదటిఫలమిది.

ఇదిరెండవఫలము దీనిగనఁడు. 1-11-14 లేదిగల సుదర్శినీపత్రికా రాజమున “పంస్కరణవృత్తీఫలము” అనుశీర్షికక్రింద నొకసమాచారము దెలుపఁబడియున్నది. ఇది కులభ్రష్టతారూపముగు రెండవఫలము “ఈనడుమ నొకరివిన్యాఇన్ స్పెక్టరు గారు తనకూతుఁడ కీడువచ్చిన దాఁకఁబెట్టిచేయకయ్యుండే బంధుమిత్రులందఱును బిల్లకీడువచ్చుచున్నను బెండ్లిచేయకని యడుగఁగా “దానిభర్తయు నేనెట్లునిర్లంబఁగలను, ఈ డువచ్చినతరువాత ఎదియో చూచుకొనుఁగాక” యని యొక్కచెప్పయనచ్చెను. అందుచే బంధుమిత్రులందఱును వీరి నెబ్బెట్టుగాఁ జూడఁబోయిరి. ఇట్లుగొంతకాలము గడచిన తరువాత నాకాంత పత్యన్వేషణమునఁ బ్రసక్తయై తనతోఁ జిన్నవాఁటునుండియు నొకబడిలోఁ జదువుకొన్న “త్యాన్” అను కిరస్తానీవానిని వరించి యతనికిఁ దన్మిమ్మనికండ్రినిగోరెను. అప్పుడు తండ్రిగారు చేయుఁదిలేక యదివఱకే బంధువులు తన్ను వ్యస్తముగాఁ జూచుచుండుటచే తానుగూడ కిరస్తానీకులములలోఁ జేరి తనకూతునువాని కిచ్చి పెండ్లియొనర్చెను. స్వయంవరవివాహములయొక్కముచ్చట లివి” ఈముచ్చటను జదువుకొని మన దగ్గిరాలనూఁకప్రదాకరావుపంతులు బి. ఎ. గారు రవిప్రతికలోఁ ఈ కాసనము దొరతనమువారి కంగీకారముయ్య నేని బ్రాహ్మణశ్రీలు చండాలాది హీనకూతులవారి సంపర్కము నవేక్షించి కులహాని గావించుచు, ని సాక్షర బ్రాహ్మణులువ్రాసిన మాట సార్థకమైనదని యొప్పుకొని యాసాక్షర బ్రాహ్మణులను “తమవైస్మరిక రాక్షసస్వభావమును బ్రత్యక్షము గావించుచున్న బ్రాహ్మణ సాక్షులు, లనిదూషించినందులకుఁ బత్రికాముఖమున తుమాపణగోరుట విధియని తెలుపుచున్నారము.

ప్రధాన పాత్రలు.

- 1 శ్రీ శ్రీ జగద్గురు విరూపాక్ష స్వాములవారు
2. రాజా కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావు బహదరు కుమార
జమీందారుగారు, గంపలగూడెం.

సహాయులు.

- 21 మల్లాది కామయ్యగారు, చితవల్లిచౌరసామంతులూ, గుంటూరు.
- 22 శివప్రసాద వీరభద్రాచార్యులు, సికింద్రాబాద్
- 23 చిప్రకుల అప్పయ్యశాస్త్రిగారు, సికింద్రాబాద్

ఈనెల సొమ్ము చెల్లించిన చుదాదారులు

- 1 జానపాటి సీతారామయ్యగారు, విలేజ్ మున్సిఫు, దామరచెర్ల.
- 2 దండమూడి చినవెంకయ్యగారు, దండమూడి.
- 3 అనుమంచి హనుమంతరావుగారు, కరణం, గణపవరం.
- 4 దంటు లక్ష్మీకాంతరావుగారు, గుంటూరు.
- 5 వేలమూరి సుబ్బారావుగారు, శివనసభ, కాకినాడ.
- 6 భారా వెంకట సుబ్బయ్యగారు, లామనూపకోట, కలేశు.
- 7 పెద్దిభట్ల లక్ష్మీనరసింహుగారు, ప్లేడరు, తెనాలి.
- 8 ఇయ్యూజ్జి అనంతపద్మనాభదేశికాచార్యులుగారు, వెంకటరాముని మోరివానిపేట.
- 9 జూలకంటి కాటయ్యగారు, నకరకల్లు.
- 10 పాపట్ల లక్ష్మీకాంతయ్యగారు, జగ్గయ్యపేట.
- 11 దివాకర్ బహద్రుల ఎల్లె పెద్ది జానకీరామయ్యగారు, వెంకటకోడి జడ్జి, బెజవాడ.
- 12 బెల్లంకొండ రామకృష్ణారావుగారు, పమిడిపాడు.
- 13 కామయ్య వెంకటనరసింహుగారు, గుంటూరు.
- 14 ముటుకూరి గోపాలకృష్ణయ్యగారు, కరణం, ముటుకూరు.
- 15 పికుపాటి వెంకట నరసింహుగారు, తాలూకా కర్లూ, బాపట్ల.
- 16 భువనగిరి కోదండపాణిగారు, సుబ్రిజిస్ట్రేరు, గుడివాడ.
- 17 వెలమకన్న శోభనాద్రిరావుగారు, శోభనాద్రిపాలెం.
- 18 భాగవతుల గోపాలకృష్ణయ్యగారు, కృష్ణా న్యాయస్థాన జడ్జి అఫీసు, బెజవాడ.
- 19 నూరి పూర్ణానందముగారు, పోలీసు సబ్ ఇన్స్పెక్టరు, రేపల్లె.
- 20 డి. మోజెస్.

ప్రధాన పాత్రలు.

- 1 శ్రీ శ్రీ జగద్గురు విరూపాక్ష స్వామిలవారు
2. రాజా కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావు బహదరు కుమార
జమీందారుగారు, గంపలగూడెం.

సహాయులు.

- 21 మల్లాది కామయ్యగారు, చింతపల్లి కొరపాడుపాళెం, గుంటూరు.
- 22 శివప్రకాశ వీరభద్రాచార్యగారు, సికింద్రాబాద్
- 23 చిప్రకుల అప్పయ్యశాస్త్రిగారు, సికింద్రాబాద్

ఈనెల సొమ్ము చెల్లించిన చందాదారులు

- 1 బానపాటి సీతారామయ్యగారు, చిత్రామణి, దామరచెర్ల.
- 2 దండమాడి చినవెంకయ్యగారు, దండమాడి.
- 3 అనుమంచి మానుమంతరావుగారు, కరణం, గణపవరం.
- 4 దంటు లక్ష్మీకాంతరావుగారు, గుంటూరు.
- 5 వేలమూరి సుబ్బారావుగారు, శివనగరం, కాకినాడ.
- 6 ధారా వెంకట సుబ్బయ్యగారు, లామనూపేట, కరేడు.
- 7 పెద్దిభట్ల లక్ష్మీనరసింహయ్యగారు, ప్రిడరు, తెనాలి.
- 8 ఇయ్యూన్జి అనంతపద్మనాభ జేశికాచార్యులుగారు, వెంకటరాముని మోరివానిపేట
- 9 బాలకంటి కాటయ్యగారు, నకరకల్లు.
- 10 పాపట్ల లక్ష్మీకాంతయ్యగారు, జగ్గయ్యపేట.
- 11 దినాకర్ బహద్రుల ఎల్లపెద్ది బానకీరామయ్యగారు, వెంకటేశ్వరం జడ్చి, బెజవాడ.
- 12 బెల్లంకొండ రామకృష్ణారావుగారు, పమిడిపాడు.
- 13 కామయ్య వెంకటనరసింహయ్యగారు, గుంటూరు.
- 14 ముటుకూరి గోపాలకృష్ణయ్యగారు, కరణం, ముటుకూరు.
- 15 పిగుపాటి వెంకట నరసింహయ్యగారు, తాలూకావరం, బాపట్ల.
- 16 భువనగిరి కోదండరాజుగారు, సుబ్బిజిప్ట్యారు, గుడివాడ.
- 17 వెలమన్న శోభనాద్రిరావుగారు, శోభనాద్రిపాలెం.
- 18 భాగవతుల గోపాలకృష్ణయ్యగారు, కృష్ణామూర్తిస్వామివిజయాలయం, బెజవాడ.
- 19 నూరి పూర్ణానందయ్యగారు, పోలవరం నదిపక్క, కేపల్లె.
- 20 డి. మోజెస్.